

Міністерство освіти України
Академія наук України
Технічний Комітет стандартизації української
науково-технічної термінології
Академія інженерних наук України
Львівський політехнічний інститут
Львівський державний університет
Український термінологічний центр
Америци (США і Канада)

II-а Міжнародна наукова конференція
**' Проблеми української науково-
технічної термінології '**

Т Е З И Д О П О В І Д Е Й

Вересень 21 – 24, 1993
Україна, Львів

СЕКЦІЯ 4

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

- Тетяна КИСЕЛЬОВА. НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ
СТАНДАРТИЗАЦІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ 252**
- Таміла ПАНЬКО. ФУНКЦІОНАЛЬНО-
ОНОМАСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ
Й СТАНДАРТИЗАЦІЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ
СИСТЕМ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 255**
- Степан ЯРЕМА. ПРО СТАНДАРТИЗАЦІЮ УКРАЇН-
СЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 257**
- Л. ПШЕНИЧНА, Е. СКОРОХОДЬКО,
В. ТЕМПЕРАНСЬКИЙ. ЛОГІКО-ЛІНГВІСТИЧНА
ЕКСПЕРТИЗА УКРАЇНСЬКИХ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ
СТАНДАРТІВ 258**
- Володимир ПЕРХАЧ, Євген ШМОРГУН, Борис ІВАНКОВ.
ПІДСУМКИ РОБОТИ ТЕХНІЧНОГО КОМІТЕТУ
СТАНДАРТИЗАЦІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ НАД ФОРМУВАННЯМ СТАНДАРТИ-
ЗОВАНИХ ТЕРМІНОСИСТЕМ 260**
- Ганна АНЮТІНА, Зоя БОУР-МОСКАЛЕНКО,
Василь ВОЙНОВ, Лариса ЗІНОВ'ЄВА, Ніна БЕНЕДІС.
ДО СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ХІМІЧНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ 263**
- Ігор РАДЗІЄВСЬКИЙ, Богдан РИЦАР.
З ДОСВІДУ РОЗРОБЛЕННЯ ТА
ЕКСПЕРТИЗИ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ
НА ВИРОБИ ЕЛЕКТРОННОЇ ТЕХНІКИ 265**
- Євген КОЗИР. ПРОБЛЕМИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ**

ТЕХНОЛОГІЙ	266
Володимир ЗАДОРОЖНИЙ. ЛЕКСИЧНЕ НАПОВНЕННЯ СМИСЛОВИХ КОМПОНЕНТІВ УКРАЇНСЬКИХ ПАТЕНТНИХ ОПИСІВ	268
Ольга ІВАЩИШИН. ПРИНЦИПИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ І НЕТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ	270
Богдан ВОЛОСЕЦЬКИЙ. СТАНДАРТИЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРМІНІВ У ПРИКЛАДНІЙ ГЕОДЕЗІЇ	273
Григорій ПОТОПЛЯК, Георгій ФІНКЕЛЬШТЕЙН, Юрій ХОДЗИЦЬКИЙ. ПИТАННЯ СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНО- ЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ЦЕЛЮЛОЗНО-ПАПЕРОВОГО ВИРОБНИЦТВА	274
Володимир БАЗАКУЦА, Олександр СУК. РОЛЬ І МІСЦЕ БАЗОВОЇ ФІЗИЧНОЇ ТЕРМІНО- СИСТЕМИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ І СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО- ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	275
Людмила СИМОНЕНКО. ДО ПИТАННЯ СТАНДАР- ТИЗАЦІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	276
Василь ВОЙНОВ, Костянтин НОСОВ, Сергій ТИМОФЄЄВ. ЛЕКСИКОГРАФІЧНИЙ «МОНІТОРИНГ» І СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТЕРМІНОЛОГІЇ	278
Ігор КМЕТКО, Степан САВЧУК. ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ СТАНДАРТУ 3 ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГЕОДЕЗІЇ	279
Христина БУРШТИНСЬКА. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СТАНДАРТИЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З АЕРОКОСМІЧНОГО ЗНІМАННЯ	280
Ірина КВІТКО, Ніна БУТЕНКО. НАПРЯМКИ І	

ОСОБЛИВОСТІ РЕДАКТОРСЬКОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СТАНДАРТІВ	281
Олександр ДОРОЖИНСЬКИЙ. ПРОБЛЕМИ ФОРМУ- ВАННЯ І СТАНДАРТИЗАЦІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ З ФОТОГРАММЕТРІЇ ТА ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ	283
Володимир ЛІТИНСЬКИЙ. ДЕЯКІ ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ДЕСТУ «ГЕОДЕЗІЯ. ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ.»	284
Іван ГУДЗ. ДО ПИТАННЯ ПРО СТАНДАРТИЗАЦІЮ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНО- ЛОГІЇ В ГАЛУЗІ КАРТОГРАФІЇ	285
✓ Еріка ЕСЕНОВА. ДО ПИТАННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІ- ЗАЦІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	287
Ірма ТУРАК. ЗІСТАВНЕ СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	289
Вячеслав ВИСОЦЬКИЙ. ДО ПИТАННЯ СУМІСНОСТІ СТАНДАРТІВ УКРАЇНИ ЗІ СТАНДАРТАМИ ISO	291

СЕКЦІЯ 5

КОМП'ЮТЕРНИЙ СУПРОВІД СЛОВНИКІВ І ВИДАВНИЧІ КОМПЛЕКСИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ярослав РУДНИЦЬКИЙ. ДО АНГЛО-УКРАЇНСЬКОЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ЛЕКСИКОГРАФІЇ	293
Ірина ЗАМАРУЄВА, Ольга ЛАЗАРЄВА. АВТОМАТИЗОВАНА СИСТЕМА УКЛАДАННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ СЛОВНИКІВ ЗА УКРАЇНОМОВ- НИМИ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИМИ ТЕКСТАМИ	293
Василь КОСТИРКО, Анатолій КОСТЕНКО, Ігор КУЛЬЧИЦЬКИЙ. КОМП'ЮТЕРНА СИСТЕМА	

ДЛЯ СТВОРЕННЯ БАЗ ДАНИХ СТАНДАРТИЗОВАНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 295

Людмила КОВТУНЕНКО, Галина ЯРУН.
АВТОМАТИЗОВАНА СЛОВНИКОВА СИСТЕМА 299

Юрій БЕСПАЛОВ, Ольга ІЗЕРГІНА, Ольга НОВІКОВА.
ПОБУДОВА СИСТЕМИ ТЕРМІНІВ КОМП'ЮТЕРИ-
ЗОВАНОГО КУРСУ ЕКОЛОГІЇ З ЕЛЕМЕНТАМИ
ЕВРИСТИКИ ДЛЯ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКОЛИ 301

Оксана КОСТІВ, Ірина КОЧАН. ПЕРСПЕКТИВИ
КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ 302

Василь КОРУД, Володимир САЛО.
ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ АСН
«ТЕОРЕТИЧНА ЕЛЕКТРОТЕХНІКА» 304

Іван ДУДУРИЧ. РЕАЛІЗАЦІЯ ПІДСИСТЕМИ
УКРАЇНОМОВНОГО СЕМІНАРСЬКОГО ПРАКТИКУМУ
АВТОМАТИЗОВАНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ
ТЕОРЕТИЧНОЇ ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ 305

Олександра КОРУД, Орест КОССАК, Лариса ХВИЩУН.
ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ ІНВЕРСНИХ СЛОВНИКІВ . 308

Анатолій КОСТЕНКО, Василь КОСТИРКО,
Ігор ЗВОЗДЕЦЬКИЙ.
СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ РЕДАКТОР ФОРМУЛ
СИСТЕМИ «СТАНДАРТ ТЕРМІНОЛОГІЇ» 309

Ірина ГНАТИШЕНА, Тарас КИЯК.
ПОВНИЙ КОМП'ЮТЕРНИЙ ВАРІАНТ СЛОВНИКА
ГРЕЦЬКИХ ТА ЛАТИНСЬКИХ ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ . 312

Валерій МАНІЛІЧ. АВТОМАТИЗОВАНЕ РОБОЧЕ
МІСЦЕ УКЛАДАЧА СЛОВНИКІВ 314

Ганна ШПОРТ, Ольга ІЗЕРГІНА,
Василина ВОЙНОВА.
ПОПЕРЕДНІ НОТАТКИ ПРО ТЕЗАУРУСИ ЗІ

ція термінів цих галузей. Особливо це стосується таких наук, як географія, геодезія, геологія, геоморфологія, гідрогеологія та інше, з якими картографія найбільше стикається.

І, нарешті, чи не найбільш принципові питання, адресовані Держстандарту України: чому, на якій підставі Держстандарт функціонує українсько-російське тлумачення визначень стандартизованих термінів? Чи такий підхід Держстандарту України відповідає Закону про державність мови? Як і в багатьох випадках, так і тут напрошується питання: кому це вигідно? Важливо, що якщо залишити в стандартизованих термінах їх українсько-російську двомовність, то важко повірити, що ми маємо стандарти незалежної української держави. Отут і маємо приклад, як гарно спрацював синдром неповноцінності «малорозумності». Але ж в англійських і американських стандартах немає російськомовних тлумачень термінів, то чому ж треба їх подавати в українських стандартах? Васальна залежність?

Еріка ЕСЕНОВА

(Україна, Ужгород, університет)

ДО ПИТАННЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Процес інтернаціоналізації науково-технічної термінології пов'язаний з основних тенденцій розвитку сучасних мов. Характерні тенденції у формуванні термінологічної лексики сьогодні практично відкинуті всіма країнами світу. Інтернаціоналізація української термінології сприятиме її інтеграції в європейську та світову науково-технічну термінологію, зближенню народів та обміну міжнародною інформацією.

Завданням роботи є аналіз та ідентифікація англіцизмів в українській загальнонародній та спеціальній лексиці. Метою роботи є складання словника англіцизмів в українській мові. У роботі використовуються основні ідеї та методи професора Філіповича, керівника загальноєвропейського проекту «Англійський елемент в європейських мовах».

Критерієм інтернаціональності лексичної одиниці вважаємо її фіксацію та вживання у трьох різноструктурних мовах. Високий процент інтернаціоналізмів пояснюється як лінгвальними, так і екстралінгвальними причинами. Серед лінгвальних причин слід виділити семантичну завантаженість слів рідної мови, а також чіткість та лаконічність інтернаціоналізмів. Екстралінгвальні причини пов'язані насамперед з високим комунікативним ефектом інтернаціоналізмів.

Важливе місце серед міжнародних термінів посідають терміни греко-латинського походження, що увійшли до лексичного складу багатьох мов, насамперед європейських. Більшість з них є мотивованими, хоча запозичення, як правило, вважають немотивованими термінами. Подекуди, хоча це й не виправдано, під інтернаціональними термінами розуміють слова, що складаються із греко-латинських елементів, оскільки вони характеризуються спільністю формальних та семантичних рис. Велика їх кількість у природознавчих та технічних термінологіях пояснюється середньовічною традицією латині як мови науки. У термінологіях гуманітарних наук є більше слів з нових мов. Різний ступінь інтернаціональності значень термінів залежить від приналежності терміна до того чи іншого типу, а також від історії та сучасного стану даної термінології. Стосовно тих типів термінів, від яких залежить ступінь їх інтернаціональності, тут можна говорити про офіційно-ділові, суспільно-політичні, науково-технічні терміни.

Інтернаціоналізація термінології висуває ряд важливих завдань перед термінологами. Це насамперед проблеми стандартизації та уніфікації термінології різних галузей науки і техніки. При вивченні саме іноземних термінів спостерігаємо хаос у складі термінології багатьох мов. Ось чому йдеться думка про уніфікацію та гармонізацію термінології у різних мовах.

За Е.Вюстером уніфікація термінологій торкається п'яти елементів: понять та їх системи; дефініцій та ілюстрацій понять; зовнішньої форми термінів, насамперед письмової; внутрішньої форми термінів, насамперед їх буквального значення; систем записів термінів, тобто типів письма. Упорядковуючи національну термінологію, треба добирати такі терміни, яким властиві більш

високі міжнародні і дериваційні якості.

Отже, процес інтернаціоналізації, хоч і має певні складності, загалом служить інтересам розвитку мов та науково-технічного прогресу. Все більше спеціалістів сьогодні пристають до думки, що інтернаціоналізація термінології має наукове та економічне значення, є виправданою суспільною практикою. Гадаємо, немає потреби замінювати іноземні терміни, особливо греко-латинського походження, національними. Міжнародні наукові терміни мають велике значення як засіб міжнародного спілкування. Ігнорування інтернаціоналізації як загальнонародної, так і спеціальної лексики подекуди гальмує процес формування національних термінологій.

Література

1. Вюстер Е. Интернациональность научных обозначений // Интернациональные элементы в лексике и терминологии. - Харьков, 1980.
2. Циткина Ф.А. Терминология и перевод /к основам сопоставительного терминоведения/. - Львов, 1988.
3. Filipovic R. The English Element in European Languages 2 (Reports and studies). - Zagreb, 1982.

Ірма ТУРАК

(Україна, Ужгород, університет)

ЗІСТАВНЕ СИСТЕМНО-СТРУКТУРНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Однією з центральних проблем сучасного мовознавства є дослідження загальної системної організації мови, зокрема її лексичного складу, що зумовлено загальнонауковою тенденцією розглядати досліджувані об'єкти як системні утворення або як елементи складних систем. Найбільш ефективно системний аналіз застосовується в рамках зіставного термінознавства, оскільки об'єкт його дослідження - термінології різних галузей науки і техніки - вважаються системними утвореннями.